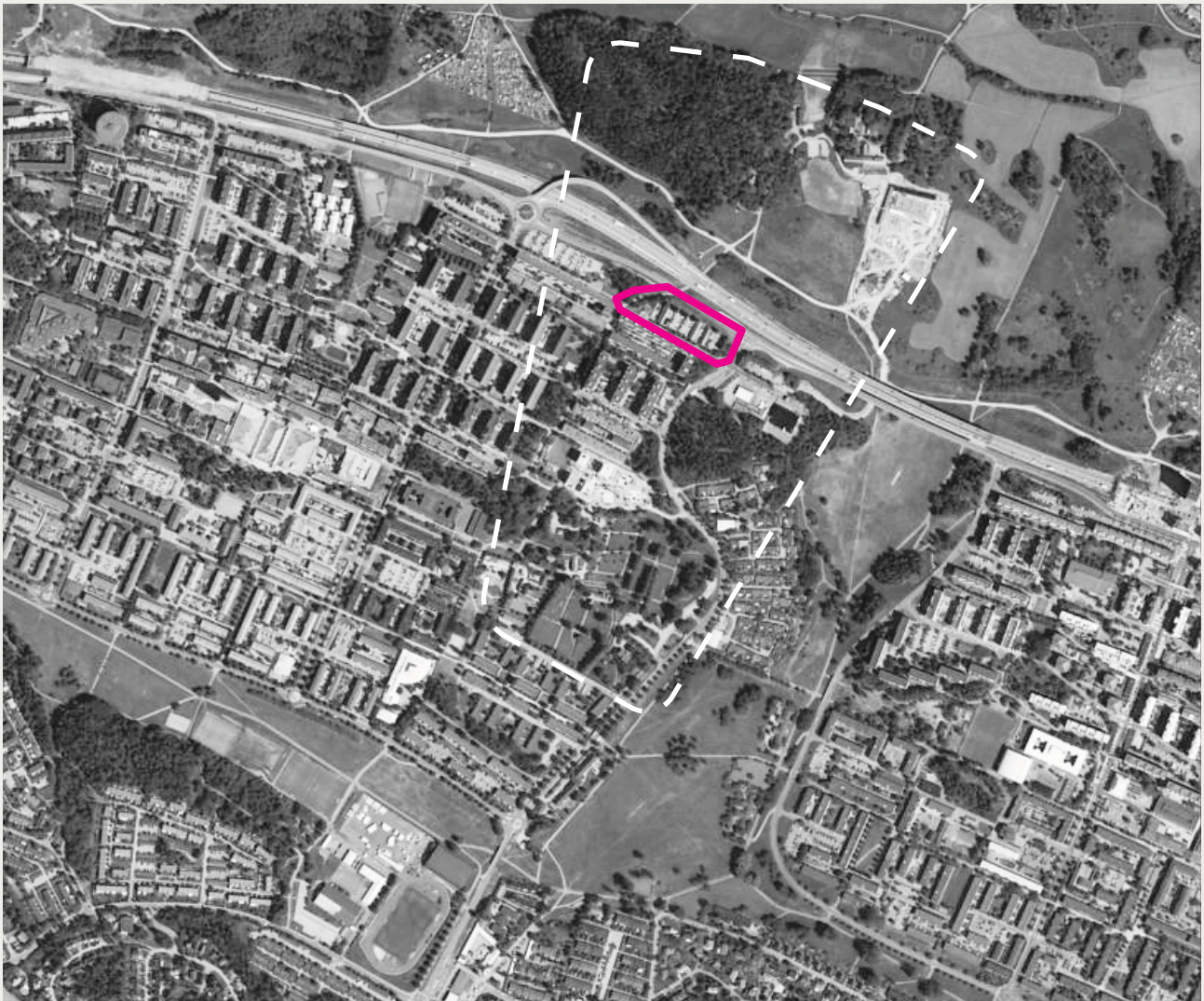

Tensta 4:11

KONSEKVENSBESKRIVNING
KULTURMILJÖ | NY DETALJPLAN

24 oktober 2024 (reviderad 2025-10-06)

White arkitekter AB

Satellitbild Eniro, Tensta 4:11 markerad med rosa linje. Streckad linje markerar influensområdet.

OBJEKT

Fastighet: Tensta 4:11

Område: Tensta

Kommun: Stockholms kommun

Län: Stockholms län

ANSVARIG

Jan Perotti

Byggnadsantikvarie

White Arkitekter AB

Tel. 08-402 25 79

jan.perotti@white.se

MEDVERKANDE

Andréa Hallstensson

Byggnadsantikvarie

White Arkitekter AB

Tel. 072-158 30 21

andrea.hallstensson@white.se

whitearkitekter.com/se

Innehåll

INLEDNING	04
Bakgrund	04
Avgränsning	04
Underlag	04
Syfte/Upplägg	04
Metod	05
PLANFÖRSLAG	07
2.1 Planens syfte och huvuddrag	07
2.2 Tensta 4:11	07
VISUELL PÅVERKAN	09
Analys visuell påverkan	09
Utvalda vyer:	09
Vy 1	10
Vy 3	12
Vy 4	14
Vy 6	16

Inledning

BAKGRUND

På uppdrag av Familjebostäder har White arkitekter utfört föreliggande konsekvensanalys. Analysen behandlar uppförandet av ett nytt bostadskvarter inom fastigheten Tensta 4:11 i Tensta och ingår i planprocessen för PI 2022-04435.

Konsekvensanalysen har föregåtts av en kulturmiljöanalys, White Arkitekter 2023, som preciserar bebyggelsemiljöns karaktär och kulturhistoriska värde.

Konsekvensanalysen avser detaljplanens påverkan på kulturmiljön och på kulturhistoriska värden. Det gäller såväl fornlämningar som riksintressen och lokala intressen.

AVGRÄNSNING

Detaljplaneområdet ligger i Tenstas nordöstra del med närhet till Järvafältet och Eggeby gård. Fältet och bebyggelseområdet skiljs åt av E18 väst-östliga dragning.

Konsekvensanalysens utredningsområde motsvarar kulturmiljöutredningens avgränsning.

UNDERLAG

Följande underlag har använts för bedömningarna i detta dokument:

- **Kulturmiljöanalys Tensta 4:11 och Krällinge 1, 2023-02-14.** Dokumentet upprättades av White arkitekter inför de nya detaljplaner som planeras i området. Syftet var bland annat att kartlägga sårbarheter i kulturlandskapet.
- **Stockholms byggnadsordning**, Stockholms stad, 2020
- **Förslagspresentation** av projektet i form av ritningar, renderingar och fotomontage från White arkitekter
- **Uppdaterade vyer**, White arkitekter, 2025-10-03

SYFTE/UPPLÄGG

Syftet med konsekvensbedömningen är att integrera kulturmiljöaspekter i planarbetet. Ovanstående underlag har fungerat som stöd i arbetet.

Konsekvensbeskrivningen fokuserar uteslutande på kulturmiljöaspekten av planförslaget. Syftet är att bedöma vilka konsekvenser föreslagen utveckling får på de kulturvärden som finns inom planområdet och i omgivande kulturmiljöer. Bedömningar görs med utgångspunkt från Miljöbalken och Plan- och bygglagen.

METOD

Vikten av fortsatt läsbarhet

Metoden utgår från kulturmiljöns/landskapets läsbarhet, d.v.s. möjligheterna att förstå och uppleva ett områdes kulturhistoriska sammanhang, såsom det kommer till uttryck i landskapet.

Det är åtgärdens konsekvenser för denna läsbarhet som lyfts fram i konsekvensanalysen. Avgörande för bedömningen är i hur hög grad platsen fortsatt kommer att karaktäriseras av eller kunna återspegla det kulturhistoriska sammanhanget. Åtgärdens påverkan på både miljön som helhet och på de enskilda objekt som är av betydelse för miljöns läsbarhet bedöms.

I förliggande konsekvensanalys har Riksantikvarieämbetets graderingsskala för förändring inom riksintressen för kulturmiljön använts som utgångspunkt.

Aktuellt planområde ligger inte inom ett riksintresse men graderingsmodellens ordval för förändring lämpar sig väl för att beskriva påverkan på undersökningsområdets identifierade kulturvärden. Det vill säga att bedömningen använder modellens väl etablerade språkbruk så som att "områdets värden bedöms försvagas" eller "vyn bedöms få en neutral påverkan av den nya volymen".

Nedan syns den fullständiga graderingsskalan som går från *förbättring* till *påtaglig skada*.

	Förändring						
Områdets värden kommer att	förädlas	förökas	förstärkas	förbli oförändrade	försvagas	förvanskas	försvinna
Innebörd	förbättring			neutral påverkan	skada	påtaglig skada	
Förhållnings-sätt	Inspirera - stärka			Hänsyn	Hindra - lindra	Ej tillåtligt	
	Berika			Bruka varsamt	Minimera skadan	Undvika skadan	

Handlingsutrymmet vid tillämpning av hushållningsbestämmelsen – från att stärka det önskvärda till att förhindra det otillåtna.
Omgestaltad illustration framtagen av White arkitekter med direkt hänvisning till Riksantikvarieämbetets dito i Handbok Riksintressen, Riksantikvarieämbetet 2014, s.47.

KULTURHISTORISKT VÄRDE INOM UTREDNINGSOMRÅDET

Här under följer en kortare sammanfattning av vilka uttryck de kulturhistoriska värdena tar inom utredningsområdet. Värderingen är hämtad från Kulturmiljöanalysen, White arkitekter 2023.

Konsekvent modernism

Områdets placering med avstånd från stadskärnan på icke ianspråkstagen mark, alternativt med låg nyttjandegrad. Bebyggelsens organisation, bland annat med utgångspunkt från avståndet till tunnelbanan. Byggnadernas arkitektoniska utformning och de invändiga ytornas disposition.

Tidstypisk stadsplanering

Den rationella och effektiva plansstrukturen med funktionssepareringen.

En högre livskvalité

De stora gårdarna och närhet till natur. Centrumanläggningens centrala placering och ytor för lek, sport och rekreation. Skolor och förskolor. Lägenheternas disposition, standard och ljusförläggning.

Byggnadernas arkitektoniska uttryck

Byggnadernas gestaltning med rena och raka linjer, repetitivt uttryck och platta tak. Fasader bestående av ett fåtal material och kulörer.

Helhetsmiljön

Bebyggelsen i området, bestående av förskolor, lamellhus, garage, gemensamhetsbyggnader, gårdar och trafiklösningar utgör en välbevarad helhetsmiljö, representativ för sin tid.

Den historiska kopplingen med Järvafältet

Järvafältet och de grusvägar som kopplar samman Eggeby gård med den historiska dragningen av Spånga kyrkväg. Träden på vardera sida av Spånga kyrkväg.

Flygande betong

Byggnadernas stomme och fasader uppförda av prefabricerade element.

Byggnadernas gestaltning med rena och raka linjer, repetitivt uttryck och platta tak. Bild: White arkitekter

Vänster: Ortofoto visar den rationella stadsplaneringen, samt kopplingen till Järvafältet, som enligt generalplanen skulle täcka behovet av friområden utanför bebyggelseområdet. Bild: Lantmäteriet

Planförslag

PLANENS SYFTE OCH HUVUDRAG

Stockholm stad presenterar den nya detaljplanen enligt följande:

"I förslaget ingår flerbostadshus med cirka 130 hyresrätter... Bebyggelsen placeras vid befintliga flerbostadshus längs Krällingegränd, Hjulstavägen och E18. Byggnaderna föreslås få fem till sju våningar. Området används idag som bilparkering.

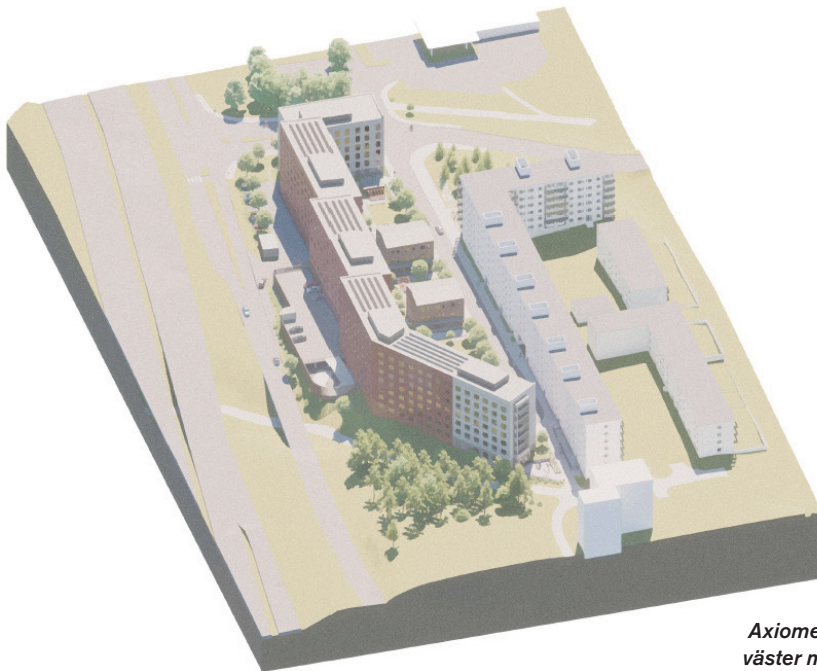
Parkering placeras i underjordiskt garage alternativt i kombination med markparkering... Förslaget innebär också att befintliga kopplingar till Järvafältet stärks och nya tillskapas. Separata cykel- och gångstråk bevaras."

FÖRSLAG FÖR TENSTA 4.11

På fastigheten finns idag en större parkeringsplats med låga garagelängor. Dessa planeras demonteras inför uppförandet av ett nytt lamellhus om åtta våningsplan.

Den nya volymen föreslås brytas upp via indrag för att skapa upplevelsen av fyra sammanlänkade byggnadskroppar. Även fasadernas färgsättning kan bidra till en mer uppbruten volym. Färgsättning och fasadmaterial studeras vidare och bedöms därför inte i denna konsekvensanalys.

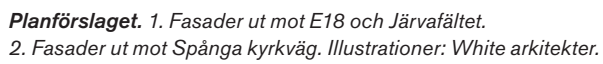
Förslaget redovisar en semisluten innergård i tre sektioner i sydvästlig riktning. Gårdsrummet öppnar upp sig mot den ursprungliga bebyggelsen i kvarteret Krällinge. Här planeras även för två lägre flerfamiljshus om tre våningar.

Axiometri av planförslaget sett från väster med de nya fasaderna ut mot Järvafältet.

Illustration: White arkitekter

2.

Situationsplan för Tensta 4:11. Illustration: White arkitekter

Visuell påverkan

ANALYS VISUELL PÅVERKAN

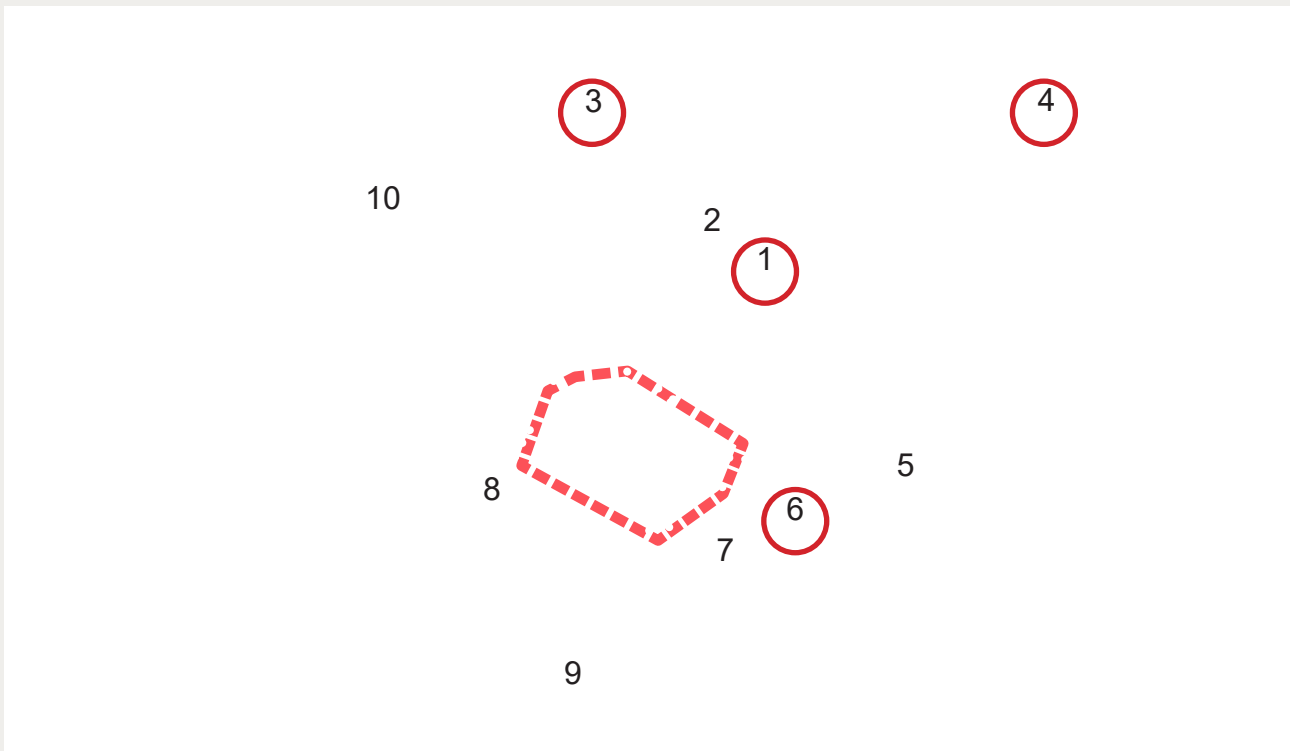
Betydelsefulla siktinklar där planförslaget är mest framträdande har inventerats och valts utifrån vystudien utförd inom kulturmiljöutredningen, White arkitekter 2023. Utgångspunkter för dessa vypunkter har varit den mänskliga skalan och platser där människor idag kan uppleva utpekade kulturvärden.

Vid urval av vypunkter för denna konsekvensanalys har de siktinklar med störst visuell påverkan på platsens kulturhistoriska värden använts som analysunderlag. Dessa vyer är markerade med röd ring på kartbilden nedan. Vyer från kulturmiljöanalysen som inte påverkas av, eller får likvärdig påverkan av, planförslaget redovisas ej.

UTVALDA VYER

Följande vypunkter har analyserats:

- Vy 1 från norr, gångstråk mellan Igelbäckens kulturreservat (Eggeby gård) och Tenstas bebyggelse
- Vy 3 från nordväst från gångstråk
- Vy 4 från nordost mellan Eggeby gård och Järvabadet
- Vy 6 västerut mot Spånga kyrkvägs historiska dragning

Ortofoto, Järvafältet. Tensta 4:11. Källa: Lantmäteriet – Vypunkter enligt KMA, White 2023.

1.

Vy 1: Nollalternativ, bilden redovisar nuläget.

VY 1

Vyn är tagen från gångstigen som binder samman områdets kolonilotter på Järvafältet, Igelbäckens natur- och kulturresevat och Tenstas yttersta bebyggelsefront. Här kommer fotgängare och cyklister närmre kvarteret Krällinge och detaljer så som fönstersättning, trapphusens accentuerade uttryck och den samtida färgsättningen blir än mer tydligt avläsbara på fasaden. Färgsättningen skapar en uppbruten och aningen mer småskalig upplevelse av byggnaden än på håll.

Viadukten visar på 1960-talets planideal med trafikseparering.

Den glesa trädridån som ramar in Tensta 4:11 läses till viss del samman med Järvafältets grönska.

Nuläge

- Topografin definierar denna vy med höjdryggen i väst-östlig riktning. Skivhuset inom kvarteret Krällinge accentuerar höjdryggen. Låglänt landskap i norr, med mindre topografiska höjdskillnader. Trafikleden E18 ligger på en plåtå däremellan.
- Skivhuset skapar en tydlig front ut mot Järvafältet och E18. Byggnaden utgör en orienterbar symbol för Tenstas bebyggelseområde. Byggnaden och viadukten utgör fokuspunkt och riktning för cyklister och fotgängare i denna vy.
- Gångstråket under viadukten utgör en tydlig länk mellan Järvafältet och Tenstas bebyggelse.
- Byggnadens färgsättning ger till viss del ett samtida intryck efter att fasaderna fick en ny färgskala under 1990-talet.
- Bergsryggens formation framför kvarteret Krällinge är avläsbar, särskilt i väst.

Vy 1: Planförslaget markerad med vit streckad linje.

Bedömning

Denna vy påverkas tydligt då en ny högre bebyggelsefront tillkommer. Detta innebär en tydlig skalförskjutning på platsen som döljer hela kvarteret Krällinge. Avläsbarheten av det ursprungliga kvarteret och den bakomliggande bebyggelsens försvinner från denna vy. Något som bedöms få en lokal försvagande konsekvenser på avläsbarheten av 1960-talets årsring.

Den nya byggnaden följer den ursprungliga strukturen i området. Ytterligare ett lamellhus på platsen flyttar ut bebyggelsefronten mot Järvafältet, men förändrar inte förhållandet mellan bebyggelse och naturmiljö. Dessutom följer den nya byggnaden planidealet med accentuerade höjdryggar.

I dagsläget presenteras förslaget med en färgsättning som bryter upp volymen. Ett grepp som liknar kv. Krällinges 1990-tals förändringar. Det uppbrutna uttrycket förstärks med föreslagna indrag på volymen. Detta arkitektoniska grepp kan ses som ett samtida tillägg som bryter av mot områdets övriga 1960-talsuttryck, men som samtidigt tydliggör vad som är ursprungligt och vad som har uppförts under senare tid.

Det uppbrutna uttrycket bedöms få neutral påverkan på vyn. Detta då det redan införts på platsen i samband med tidigare fasadrenovering av kvarteret Krällinge under 1990-talet.

Avläsbarheten av den historiska kopplingen mellan Järvafältet och Spånga kyrkväg riskerar att försvagas då träden kring fastigheten Tensta 4:11 tas ned. Träden är en del av det gröna samband som visualiserar berättelsen om det agrara landskap som Tensta uppfördes i. Dagens sporadiska trädrad fortsätter ut ur vyn hela vägen bort till Spånga kyrka. En rest av den grönstruktur som bundit samman Järvafältet och kyrkan längs med den ursprungliga farleden sedan 1100-talet. De föreslagna nyplanteringarna av träd får en förmildrande effekt.

Sammantaget bedöms planförslaget utifrån denna vy som genomförbart ur ett kulturmiljöperspektiv. Motivet till bedömning är att kopplingen mellan Järvafältet, Tensta och Spånga kyrka består. Fasadernas framtida ytskikt och färgsättning bör samspela med Järvafältets kulturmiljö.

3.

Vy 3: Nollalternativ, bilden redovisar nuläget.

VY 3

Vyn visar hela den sammanhållna byggnadskroppen inom kvarteret Krällinge på håll från nordväst. Skivhuset sticker upp över trädtopparna med sina befintliga sju våningar. Det repetitiva 1960-talsuttrycket är tydligt avläsbart med återkommande accentuering av trapphusens inre placering på det för övrigt platta taket. Byggnadens form dominerar upplevelsen. De senare tillkomna fasadkulörerna syns, men har en underordnad roll i helhetsintrycket. Trädraden inom fastigheten Tensta 4.11 skymmer stora delar av byggnaden i väster.

Järvafältets grönska läses samman med träden på andra sidan E18. Den gröna kopplingen delas upp av trafikledens dragning i väst-östlig riktning. Fältet består av både öppna och trädbeklädda partier.

Nuläge

- Topografin definierar denna vy med höjdryggen i väst-östlig riktning. Skivhuset inom kvarteret Krällinge accentuerar höjdryggen. Låglänt öppet landskap i norr. Trafikleden E18 ligger på en platå däremellan.
- Skivhuset skapar en tydlig front ut mot Järvafältet och E18's dragning i båda riktningar. Byggnaden utgör en orienterbar symbol för Tenstas bebyggelseområde.

Vy 3 Planförslaget markerat med vit streckad linje

Bedömning

Denna vy påverkas tydligt då en ny bebyggelsefront tillkommer. Detta innebär en skalförskjutning som döljer större delen av kvarteret Krällinge. Något som påtagligt försvagar avläsbarheten av det ursprungliga kvarteret och 1960-talets årsring. Då den nya volymen placeras förskjuten åt öster lämnas fri sikt till Krällinges västra hörn. Det är positivt att ny bebyggelse trappar ned mot det läsbara mötet med ursprungliga kvarter.

Det är positivt för förståelsen av 1960-talets årsring att kvarteret Krällinge förblir avläsbar i väst.

Järvafältets grönska kommer fortsatt att läsas samman med träddungen i väst. Detta är positivt ur kulturmiljösynpunkt.

Sammantaget bedöms planförslaget utifrån denna vy som genomförbart ur ett kulturmiljöperspektiv.

Motivet är att kopplingen till Järvafältet mer eller mindre förblir oförändrad. Det vill säga, att bebyggelsens hårda möte med Järvafältets kulturmiljö uppstod redan under Tenstas uppförande under 1960-talet. Den nya volymens påverkan bedöms därför som neutral. Detta givet att den föreslagna volymens framtida ytskikt och färgsättning samspekar med Järvafältets kulturmiljö.

4.

Vy 3: Nollalternativ, bilden redovisar nuläget.

VY 4

I vyn syns installationer tillhörande Järvabadet i förgrunden. Ett större parti av det öppna låglänta Järvafältet breder ut sig framför den historiska gården Eggebygård, utanför bilden till höger. Relativt fri sikt mellan den historiska platsen och kvarteret Krällinge medför en tydligt avläsbar bebyggelsefront på kvarteret Krällinge. I avlöst tillstånd framstår den vita kulören, som accentuerar trapphusen, som iögonfallande. Det långa avståndet gör att det huvudsakligen är byggnadsvolymens form som dominerar i vyn.

Nuläge

- I denna vy upplevs de tre tydliga topografiska nivåerna som plattare och jämnare.
- Kvarteret Krällinge är den högsta byggnadsvolymen och förstärker bergsryggens topografiska stegring.

Vy 4: Planförslaget markerat med vit streckad linje

Bedömning

Denna vy påverkas tydligt då en ny bebyggelsefront tillkommer. Detta innebär en skalförskjutning som döljer större delen av kvarteret Krällinge. Något som påtagligt försvagar avläsbarheten av det ursprungliga kvarteret och 1960-talets årsring.

Höjningen av taklandskapet blir extra tydlig på håll. Skillnaden mellan lamellhuset i väst och den nya volymen kommer att utmärka sig i vyn och dominera över landskapet.

Den nya volymens uppförande innebär en oförändrad situation för den försvagade upplevelsen av Eggeby gårds agrara sammanhang, samt dess historiska koppling till Spånga kyrka. Detta då Tenstabebyggelsens hårda möte med Järvafältets kulturmiljö uppstod redan under 1960-talet. Den nya volymens påverkan bedöms därför som neutral i sammanhanget.

Sammantaget bedöms planförslaget utifrån denna vy som genomförbart ur ett kulturmiljöperspektiv. Motivet till bedömning är att kopplingen mellan Järvafältet, Tensta och Spånga kyrka består. Fasadernas framtida ytskikt och färgsättning bör samspela med Järvafältets kulturmiljö.

6.

Vy 6: Nollalternativ, bilden redovisar nuläget.

VY6: VYN

I vyn syns Spånga kyrkväg passera kvarteret Krällinge i syd-nordlig riktning. Vägen och bebyggelsen följer den naturliga topografin. Skivhuset, Krällinge, höjer sig en aning över lamellhusens taklinje. Krällinge gränd som löper framför skivhuset har fri sikt hela vägen in till grannkvarteret. Sparade skogsdungar på båda sidor av Krällingegränds infart bidrar till Spånga kyrkvägs gröna samband med Järvafältet. Parkeringens låga garagelängor kan skymtas genom trädningen till höger i bild. Tydligt parti av bevarad bergsrygg ramar in kvarteret Krällinge och berättar om byggnadens höga läge i stadslandskapet.

Nuläge

- Den historiska dragningen av Spånga kyrkväg har värnats och ett grönt samband finns, om än fragmenterat, mellan den kulturhistoriskt värdefulla miljön på Järvafältet och Spånga kyrka.
- Bebyggelsen trappas upp från lamellernas sex våningar till skivhusets sju våningar och gör den naturliga topografin avläsbar i stadslandskapet.

Vy 6: Planförslaget markerat med vit streckad linje.

Bedömning

Den nya volymen placeras framför kvarteret Krällinge och skapar en ny bebyggelsefront ut mot Järvafältet. Denna kommer att innebära en fortsatt upptrappning av bebyggelsen mot norr, se tidigare bedömning. Det nya skivhuset bryts upp i fyra sektioner vars höjdskillnader kommer att bli avläsbara i denna vy.

Den nya volymen är ett tydligt avläsbart modernt tillägg till 1960-talmiljön som till viss del samspelar med det tidigare planmönstret.

Krällingegränd ramas in och ett nytt gårdsrum skapas in mot det ursprungliga skivhuset. Då säckgatan planeras bevaras får åtgärden en neutral påverkan på det kulturhistoriska värdet i vyn.

Kvarteret bryter det ursprungliga linjära planmönstret ut mot Spånga kyrkväg via det nya skivhusets inböjda hörn. Här planeras byggnaden uppföras med mer stadslik angöring direkt till gaturummet. Åtgärden bedöms som genomförbar då den till viss del vägs upp av att byggnaden förskjuts i östlig riktning. Kvarteret Krällinges västra hörn lämnas på så vis delvis fortsatt avläsbart från Järvafältet.

Skogsdungen i vyns högra hörn ersätts av en byggnad, vilket gör att det gröna sambandet mellan Järvafältet och Spånga kyrka ytterligare tunnare ut. Nyplantering av träd längs med Spånga kyrkväg förmildrar de negativa konsekvenserna av denna åtgärd.

Sammantaget bedöms planförslaget i denna vy till viss del försvaga avläsbarheten av Tenstas ursprungliga stadsplan. Detta då byggnadens hörn bryter mot planmönstret. Förslaget bedöms dock som genomförbart ur ett kulturmiljöperspektiv. Motivet till bedömning är att den nya volymens utformning gör den till ett tydligt avläsbart modernt tillägg, samtidigt som den förhåller sig till områdets ursprungliga uttryck med skivhus som byggs på höjdryggar.

white